

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.—Din, za naročnike v inozemstvu 40.—Din letno.
Posamezna številka po 1.—Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 25 Din.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrčenja primeren popust.
Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva
UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

O socializmu, učiteljstvu in šoli.

Sledeči razpravi ni namen politična propaganda za katerokoli socialistično stranko. Kot taka bi ne spadala v stanovski list in urednik bi le vršil svojo dolžnost, ko bi jo vrgel v koš.

Pač pa je namen te razprave, da razbistri gotove enostranske pojme, odpravi predsodke o socializmu med delom slovenskega učiteljstva ter pokaže socializem v luči realnega nazora o svetu in soodnosnosti našega stanu in šole do njega.

Kako to, se vprašajmo, da zavzema ravno naše učiteljstvo, k velikemu delu, tako odklonilno stališče napram socializmu? Vzroki so različni, deloma upravičeni, deloma pa ne.

Glavni vzrok se mi zdi ta, da je odvisno plodonosno delovanje učiteljstva v ožjem delokrogu, v šoli in v širšem, na obnem prosvetnem polju, ravno od politiziranja družabnih krogov. Čim več strankarstva v kraju, tem slabše za učiteljstvo in šolo.

Vsled tega je mnogo slovenskega učiteljstva, ki se politično noče opredeliti, še manj aktivno sodelovati pri raznih političnih strankah. Učiteljstvo prihaja v vedno večjo odvisnost od svobodnih oblastnikov, ker se krog njegovih osebnih svoboščin dejansko vedno bolj zožuje.

Naravno je, da pričakuje svojega spasa in reforme šole od svobodnih vladajočih krogov, ki pomenjajo, sedaj, gradečo silo.

Socializem v naši agrarni državi ne predstavlja vsaj sedaj še ne gradeče sile, niti razdirajoče.

Nadalje je treba odkrito pribiti, da se vrši vzgoja učiteljskega naraščaja v ozkem, meščanskem duhu, brez svobodnejšega pogleda na svet in družbo. Tista frazeologija o rodoljubarstvu, narodovem blagru in drugih sličnih pojmi — s katerimi je Ivan Cankar plijonir duhovnega življenja v Slovencih, tako temeljito obračunal — še tiči, žalibog, mnogokateremu tovarišu in tovarišici v mozgu in krvi.

Le objektivno gledanje na svet in družbo, študij sociologije ter sorodnih ved odpira širša obzorja.

Kaj predstavlja, bistveno povedano, socializem v svojem končnem rezultatu? Nič drugega in nič višjega kakor realizacija tipa višje družbe, družbe, ki zahteva sodelovanja vseh na kolektivni sreči in blagostanju.

Kot filantropičen nazor je socializem mednaroden. Ločiti imamo med znanstvenim in čustvenim socializmom. Slednji je neka dispozicija srca ter kot tak podvržen čustveni logiki, ki kajpak rada strelja v slepo. Anarhizem, komunizem so logične posledice čustvenega socializma. — Največja zasluga gre Karlu Marks, da je postavil socializem na znanstvena tla, da se tako uveljavlja kot realen nazor in stremiljenje. V svoji notranji, idejni sili je socializmu enak le še krščanski svetovni nazor. Pa, kakor je na pr. nastal protestantizem vsled tolmačenja sv. pisma po različnih konstitucijah duš, (po Le Bonu) tako so nastale razne socialistične stranke in struje le vsled raznih tolmačenj socializma. Velika je bila pač vedno razlika med teorijo in prakso! V končnem cilju so vse socialistične stranke edine, le metode so druge, ki jih naj vodijo k dosegu teh ciljev.

Iz tega pa sledi, da so nekatere socialistične stranke v praktičnem udeleževanju vse drugo, samo ne socialistične! Z legitimacijo v roki, še človek dolgo ni socialist; kakor po krstu še dete dolgo ni pravi kristjan. Treba je torej ločiti med socializmom in njegovimi predstavami.

Socialist, ki negira narodnost, ni socialista! Reko »ubi bene ibi patria« je nonsens.

Šola je narodova, socialna ustanova. Da je šola državna last in ima država pravico in dolžnost po sodnih vladah posegati v njen ustroj v vseh zadevah vzgoje in pouka, je napačen in kriv nazor. Ta nazor je treba pobijati z vso doslednostjo, in naj ga zastopa kdorkoli! Država ima le pravico do vrhovnega nadzorstva.

Seveda se z geslom »ljudska šola ljudstvu« ne sme uganjati demagogije, kakor se to opaža pri gotovih strankah. Ljudsko šolo pohajajo otroci iz raznih stanov, ni razlike med posejajočimi in nemaniči. Učitelj mora razvezovati tako v otroku bogatino kakor v otroku trpina.

vse plemenite sile, da se isti lahko nekaj socialno udeležujejo v življenju.

V tem je učitelj socialist — orač na polju vseobče sreče!

Aibin Spreitz.

Iz Jugoslavije.

— Učitelji ostanejo v pisarnah ministarstva prosvete, šolskih odborov itd. Finačni odbor narodne skupščine je izdelal dopolnilno naredbo k čl. 28 zakona o dvanaestih, ki določa, da sme minister izjemoma pustiti še na svojih dosedanjih mestih do konca aprila t. l.: Učitelje meščanskih in narodnih šol, dodeljene v ministrstvu prosvete in pri pokrajinskih upravah; v domovih za zaščito dece; v oblastnih, okrožnih in krajevnih zaščitnih uradih; v domovih za gluho-nemo in moralno pokvarjeno deco; v dečjih zavetiščih, domovih; v srednjih, strokovnih in meščanskih šolah in na položajih šolskih nadzornikov. — Ta naredba velja do konca maja, da se to vprašanje ne uredi z zakonom.

— Pro domo. Potek debate o reformi našega srednjega šolstva ni mogel nikogar prav zadovoljiti, ki smatra ureditev našega šolstva kot veleresno kulturno, socialno in pedagoško vprašanje; vendar smo se do zadnjega časa vzdržali vsake izjave, upoštevajoč znano občutljivost strokovnjaških krogov in nismo reagirali na razne zbadljive opazke povodom glasanja o Poljančevem predlogu v višjem šolskem svetu. Kljub temu našemu samozatajevanju je sledil nov napad, napad s kolom od strani, od katere smo to najmanj pričakovali. »Naprej« z dne 22. marca objavlja članek z naslovom »Enotna srednja šola«, ki ga je po izjavi uredništva pisal »nek srednješolski profesor« in ki je klasičen zgled skrajno tesnoročnega pojmovanja resnega kulturno-vzgojnega vprašanja ter žalostna priča »višine« naših kulturnih debat. Sledeči stavki, ki jih ponatiskujemo, zadostujejo, da si razsoden človek vstvari svojo sodbo. »Iz ostudne sebičnosti in puhle domišljivosti sodijo ljudje o stvari, ki nimajo pojma o njej in ki jih nič ne briga. S kako pravico, prosim, pridejo učiteljski zastopniki v višjem šolskem svetu do tega, da glasujejo o stvari, ki se razumejo nanjo — no, skoro bi mi ušla preostara

prislovica »Le čevlje sodi nai kopitar.« Uverjen sem da bi učiteljstvo ravnotako ostro obsodilo nasproten slučaj. Enaka pravica za vse.« Žalil bi nas, kdor bi zahteval, da se resno pečamo z vsebino tega članka. Potrebne pa se nam zde nekatere pripombe. Zdi se nam popolnoma neverjetno, da bi bil potekel članek izpod peresa srednješolskega profesorja. Imamo predobro mnenje o tem stanu, da bi smatrali kot možno, da bi kdo iz njegove srede napisal take duševne plitvosti in tako namenoma žalil naš stan; neverjetno se nam zdi, da bi se našel srednješolski profesor, ki bi se čutil tako malo učitelja, da bi govoril o učiteljstvu kot o drugem njemu tujem stanu. Recimo, da gre za mistifikacijo uredništva, vendar to nič ne spreminja na dejstvu, da je ono edino odgovorno za ta članek. Ne samo, da ga je priobčilo brez vsake pripombe in podčrtalo najžaljeviši stavek, proti njemu priča tudi to, da je to edini članek, ki ga je do danes priobčil »Naprej« v vprašanju bodoče uredbe našega šolstva. — Nam je postopanje absolutno nepojmljivo! Socialistične stranke so povsod najvnetejše propagatorice vsake reforme, ki odpravlja privilegije, ustreza potrebam časa in socialni pravičnosti ter šolstvo udinja narodu; one so se v Avstriji, Nemčiji in drugod borile za tkzv. enotno šolo in druge reforme, zlasti tudi za pravo soodločevanje staršev v šolskih vprašanjih, za akademsko izobrazbo učiteljstva osnovnih šol, za odpravo klasifikacije »nižjega« in »višjega« šolstva — tu pa prinaša glasilo te stranke članek, iz katerega veje tako omejen reakcionaren duh, da nas spominja na Šušteršičeve čase in kakršnega po našem mnenju ne bi drugod sprejel noben socialističen list. Ne moremo verjeti, da bi vodstvo stranke tako pisanje odobraval in še manj, da bi stanovski tovariši, ki so organizirani v stranki, mirno trpeli, da nje glasilo tako greši proti duhu socializma in povsem pojmovanju socialističnega programa. Zato tudi ne dvomimo, da dobimo za žalitev primerno zadoščenje. Na tem mestu izražamo svoje trdno uverjenje, da nihče ne zabrani zblizanja dveh kategorij učiteljstva, ki jih pri vsej različnosti poklicnega dela družni ena velika vzgojna misija; kajti vzgojno delovanje je tisto, ki je enako važno in enako

LISTEK.

Več nacionalne vzgoje v šole!

Sloveni vrtoglavo oko svoje rahločutne in pretirano tankovestne obzirnosti do drugih.

Ne iščimo krivde in nje provzročiteljev, ker skušnja nas veže k opozorilu, kako nezmogljivi smo včasih s stvarnostjo, iskati in zasledovati. Ona naša, pretirana obzirnost nam to odreka, ker preidemo takoj v ozračja ozirav polna — le nam dostopna.

Le kratek migljaj na različnosti izza polupreteklih zadnjih dni, kot izguba Korotana, spomini St. Margherite ter oni nešteti socialni izidki naše bolne notranje državne uprave. Rakrane, ki uničujejo dobromisleča srca naroda. Toda kljub vsemu črpajo ta res narodna srca oporo vztrajanja v upolnih nadah zboljšanja. Poznajo oni stari izrek: Errare humanum est! Saj napake storjene me dovelejo na pravilnejša pota.

Toda stebri onih upov se morajo premakniti, ko vidi prodirati iste napake celo v one hramove, v vire onih moči, odkoder najbolj pričakuje blaženje in končno odstranitev naše bolezni.

Ni mi tuje, da pridruži življenje vsakemu dnevu nekaj razočaranja. Toda tako razočaranje je posebno kruto!

Na znanje naj bi vzel odgovor poverjenišva za uk in bogočastje na vprašanje nekega šolskega ravnateljstva glede označenja krajevnih imen za kraje bivše (!!) naše Primorske, Koroške, logaški in postojnski okraj, odgovor, ki pravi, naj se mesto dosedanjih poznamenovanj: na Primorskem, Koroškem, Kranjskem itd. označuje tako-le: v Julijski Benečiji, republikli Avstriji in Reški državi!!!

O ti slepomišenje naše brezmejne obzirnosti! Torej v šoli, v onem svetem hramu narodovem, kamor gledaš — narod teptani — upolno ter sanjaš o boljši bodočnosti, ki ti naj jo privede ravno ta sveti hram, v tem hramu torej naj

pričnem z odbijajočim delovanjem — z lažjo nam vsem v propast?!

Ali ni ravno v šoli oni prostor, kjer naj propovedujemo pravi evangelij resnice v vsej čistosti, ne pa iz ničevih ozirav pretvorjeni, z — navidezno sicer malenkostno — toda v bistvu njegovo svetost razkrajajočo zaveso? Ali ni ravno vzgojitelj narodove dece vpoklican, da v prostorih svoje delavnosti daje duška vsem bolestim in krivicam naroda teptanega, onega, ki mu je predal življenja vzgojo upov svojih, — da daje duška potom njega ogorčenosti svoji nad krutostjo krivične premoči? Saj ga ta premoč vklepa tako neizprosno, da mu daje le v teh prostorih priliko kovati načrte bližajoče se osvete in maščevanja.

Zato — menim — je ta obzirnost, ta rahločutnost v ozračjih šolskih sob greh nad seboj samim, ona pot, ki nas dovede v propad.

Narod, ki si lasti pravico do obstanka, mora tudi dokumentirati usposobljenost svojo, tozadevno neupogljivo voljo.

A takozvani »višji oziri« našega miljeja ne rode uspehov!

Sposobnost se pa vsaka da pridobiti le z vzgojo! In zato le v šoli z ono res narodno vzgojo, brezobzirno napram malenkostim sedanje situacije. Zato le v šoli z dejstvi takimi, ki obstajajo — v vsej svoji nagoti, prijetni ali neprijetni. Le — še vedno naše (!!) — krasno Primorsko in solčno Goriško, tožno Istro, divno nam Dalmacijo in Koroško našo — cvet Slovenstva — poznam in poznati moram jaz in deca moja, ki ukaželjno in drhteče pričakuje iz mojih ust le glas — resnice!

Če pokažem zemljevid otroku, ki nosi rudeče obrobke meja čez našo zemljo in vidi prelepljena imena: Julijska Benečija, republika Avstrija itd., bo nerazumljivo gledal, odkod vendar ta imena, ko je pa vse to naša zemlja. In kljub moji razlagi se mu bo v njegovi glavi vsiljevala neka odbijajoča misel: če je to naša zemlja, čemu potem ona čudna tuja mi imena. Ta odbijajoča misel se razvija: razlaga moja ter ona tuja imena so mu uganka;